

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Nador Jenő*
Cím: *Szabó Dezső külföldre megy, hogy alkotni tudjon*
Forrás: *Az Ujság*

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Szabó Dezső

Idő

"1924"

Személy

1924. 5. 28.

Szabó Dezső külföldre megy, hogy alkotni tudjon.

Eladja ritkabecsei könyvtárát. — Abszolút undort érez a mai viszonyok iránt.

Az Ujság-nak a posta ma Szabó Dezsőtől, az Elsdort falu írójától a következő levelet hozta:

Igen tisztelt Szerkesztő Ur! Minden elképzelhető jogcím nélkül, sőt . . . a mellékelt hirdetés közlésére kérem:

Szabó Dezső könyvtára eladó

Több, mint **háromezerhatszáz** mint több ezer kötetben a magyar, francia, angol, olasz etc. irodalmak a történelem, szociológia, filozófia, művészettörténet stb. köréből. Első, egykorú, régi és ritka kiadások, díszművek. Szabó Dezső több munkájának kézírata. Az egész könyvtár csak egy tételben eladó,

ára hétezer dollár.

Megtekinthető minden délután 2—4 óra között: Szirtes-ut 4/a II. em. 5. Az egy példányban levő katalógus ugyanott áttekinthető.

Szabó Dezső tehát meg akar válni minden író legdrágább kincsétől, a könyveitől. Tragikusan nagy dolognak kell annak lenni, hogy író elhatározza magát a könyveitől való megválásra. Semmi az élet sok kincse között nem forr össze annyira emberrel, mint a könyv az íróval. Minden, szerelem, élet, ihlet, vigasz, reménység, elmélyedés, jövőbenezés az ölombetűk rengetege, a zseniális emberi ötletek írásban való foglalata. A Szabó Dezső hirdetése nem mindennapi, a szürke sorok mögött föltétlenül valami nagy oknak kell meghuzódnia. Nem tudtuk hát csak nyomdába leadni a hirdetést, hanem elmentünk az íróhoz, hogy megkérdezzük, miért válik meg a könyveitől.

A Szirtes-ut, ahol az író lakik, még a fővárosban teljesen járatos ember előtt is ismeretlen helyen fekszik. Rendőröket kértem, hogy igazítsanak utba, így is csak a Tabánban való hosszas botorkálás után találtam rá. A Ráczfürdő előtt elhuzódó Hadnagy-utcából folytatódó Hegyaljai-utnak második kereszttutcaja a Szirtes-ut. A 4/a című ház, kétemeletes, modern villa. Két-két lakás van minden emeletén. Valamennyi lakás ajtaján van névjegy, csak éppen a legfelsőbb emelet egyik ajtaján nincs. A helye ugyan még látszik. Nemrég vehették le. De miért?

Miért kell Szabó Dezsőnek titkolnia, hogy hol lakik. Épp olyan rejtély, amilyen sok megfejthetetlen talány van ma a magyar glóbuson. Csodálatos, hogy Szabó Dezsőnek, a legmagyarabb írónak félivalója van.

Négyszobás lakása van. Butor alig van bennök. S mind a négy szoba mégis impozáns benyomást kelt. Minte semmi sincs bennök. Csak éppen egyszerűen mindenütt a falak mentén könyvpálványok és szekrények, zsufolva börkötésű, csillogó aranyos feliratu könyvekkel, ósdi kutyabőr foliánsokkal. Minden állvány egy tökéletes szakkönyvtár. Az egyiken ott sorakoznak a legkitünőbb magyar, francia, angol, olasz, meg német szociológiai munkák. A másikon történelmek. Hatalmas könyvek, kézírások a XVI. századból valók, folytatódhatnak a legutóbb megjelent memoárok. Azután a filozófiai írók kincsesháza, lexikonok és enciklopédiák, velencei, nápolyi krónikák, szent könyvek, *Káldy* bibliájának első kiadása s benn a legbelső szobában a magyar írók kiválóságainak első kiadása könyvei. Tulnyomórészt a forgalomból kivészett példányok.

Szabó Dezső körülvezet a négy szobán, azután egyszerű fűzfafonatu asztal előtt leültet. Megkérdelem, miért adja el a könyveit. Föllobban a szeme, a keze élénken gesztikulál, érezni, hogy legbensőjéből beszél. Szinte dörög a szava:

— Eltekintve minden szomorúságtól, keserűségtől, csalódástól, gazdasági bajtól, azért, mert mindig az volt az életcélom: *állandóan bekapcsolódnai az új esemé-*

nyekbe. Rohanni előre, előre minden multra való visszahajlás nélkül. Én pedig *hat esztendeje itt tespedek*. Az események, az ország ügyeinek szerencsétlen eltoldódása visszatart attól is, hogy a lakásomból csak ki is mozduljak. Napok, sőt hetek telnek el, ki se teszem a lábam innen. Ez pedig *a művész és ember eleven halálát jelenti*. Én pedig élni akarok, mert tudnám élvezni az életet.

— *A mai helyzet szomorú sínársága bennem egészen különleges válságot idézett elő*. Nékem összes témáim és a tehetségem; ha van bennem, szoros összeköttetésben vannak a magyar élettel. Meghirdetett regényeim, a *Megeredt eső* és a *Segítség* is ilyen. Dolgozom rajtuk és eközben tapasztalom a szörnyű válságot. A munka meg, amíg általános, egyetemes emberi dolgokról, szenvedésekről írok, de *mihelyt magyar dolgokra, magyar problémákra kerül a sor*, mint amilyenek az *Elsodort falu*-ban vannak, érzem, hogy *sajnos, hallatlanul, furcsán távol vannak tőlem*. Ugy érzem magam, mint a tragikus színész, aki a szerepét nem elkomédiázza, hanem átéli. Először önmagát formálja, de azután eltávolodik és *nem marad egyéb, csak gesztus és póz*. Három regényem maradt félbe, nem tudnak elkészülni, *merő képtelen vagyok magyar alakot megrajzolni*. Hiányzik a mély, benső akarat, amely nélkül nincs alkotás. *Nincs számomra más csak a halál*, már pedig nem akarok meghalni, jogom van az élethez, ragaszkodom hozzá. Ki akarok menni külföldre. *Nem dühvel és nem haraggal távozom, csak életmentési akarattal*. Ki akarok menni Olaszországba. *A régi kultúra, a más, a szabaddal élet talán az újjászülető Szabó Dezsőt hozzájuttatja új mondanivalóhoz, új formához*. Ha itt kellene maradnom és csak magyar könyvet kellene olvasnom, tragikus volna. Már pedig a mostani gazdasági helyzetben más nem segít, mintha eladom a könyveimet és elutazom. Ha sikerül, *elsültyed minden abból az undortól sárból, ami most körülvesz*. Vágyom a csecsemő éhségével az új szépségek és a tenger felé. *Ez a vágy minden fájdalommat elmulasztja, azt is, hogy el kell válnom a könyveimtől*.

— *Most pusztán undor és unalom tölt el*. Mert a harag, a düh és elkeseredés, ami bennem az ellenem elkövetett aljas becstelenségek, az üldözések, a kizsákmányolások és megcsalások miatt tombolt, ezek pszihikailag művészi elemek voltak. *Mély, abszolút undor tart vissza, hogy akárcsak az utcára is menjek*. Megsemmisít és elkorhaszt, lehetetlenné tesz minden alkotást.

— *Öt esztendő szenvedése, sok kíbrándulás jutott ide. Mit kaptam? Becstelen hajszát, meg nem értést és gyanúsítást. Az volt a tragédiám, hogy a kommün alatt, május huszonharmadikán — most volt életem legszomorubb ötesztendős jubileuma — jelent meg minden frontot, minden kritikát áttörve és megtörve az Elsodort falu. Azután megbukott a kommün. Azért ugrottam azután ki, hogy megmentsem az októberi forradalomtól, amit jórészt elmulasztottak megvalósítani, a magyar forradalmat, az emberi forradalmat. Bementem a küzdelembe és csak azután láttam, hogy a legutolsó csirkefogók vettek körül.*

Most már lángol a szava. Mint az apostol beszél. Egész világ választja el attól, amit öt év előtt csináltak és azóta szakadatlan folytatnak. Aligha él ember az országban, aki annyira csalódott volna, mint Szabó Dezső. El kell hinnie, hogy nem tud megmaradni ezen a földön. S amikor magyarázza felfogását, azt mondja:

— *Hát leírhatom a magyar alakok ilyen gondolkodását. Lehet-e alkotni akkor, amikor számolni kell azzal, hogy ezért vagy azért elkobozhatják a könyvet, vagy becsukhatnak.*

Végül azt magyarázza, nincs semmi más választása, mint eladni a könyveit és menni. De kétségei vannak, hogy akad-e ember, akinek van érzéke a könyveinek hétezer dollárnál sokszorosán nagyobb értéke iránt s megvan a pénze is. Szabó Dezső várja a vásárlókat.

Nádor Jenő.